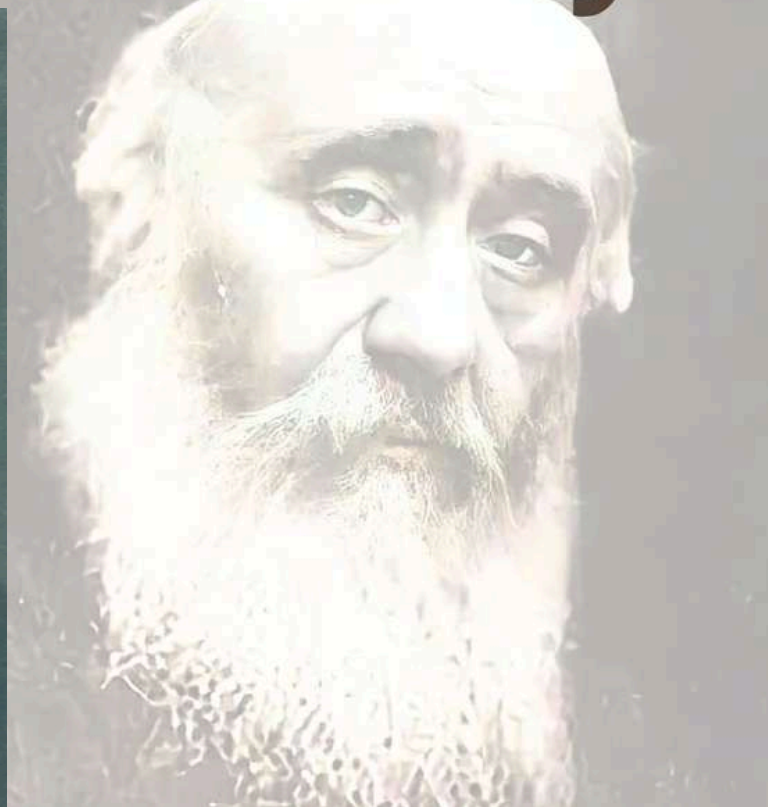

Przedwojenni Rabini Synagogi Nożyków – ich zasługi dla społeczności żydowskiej i dla Warszawy

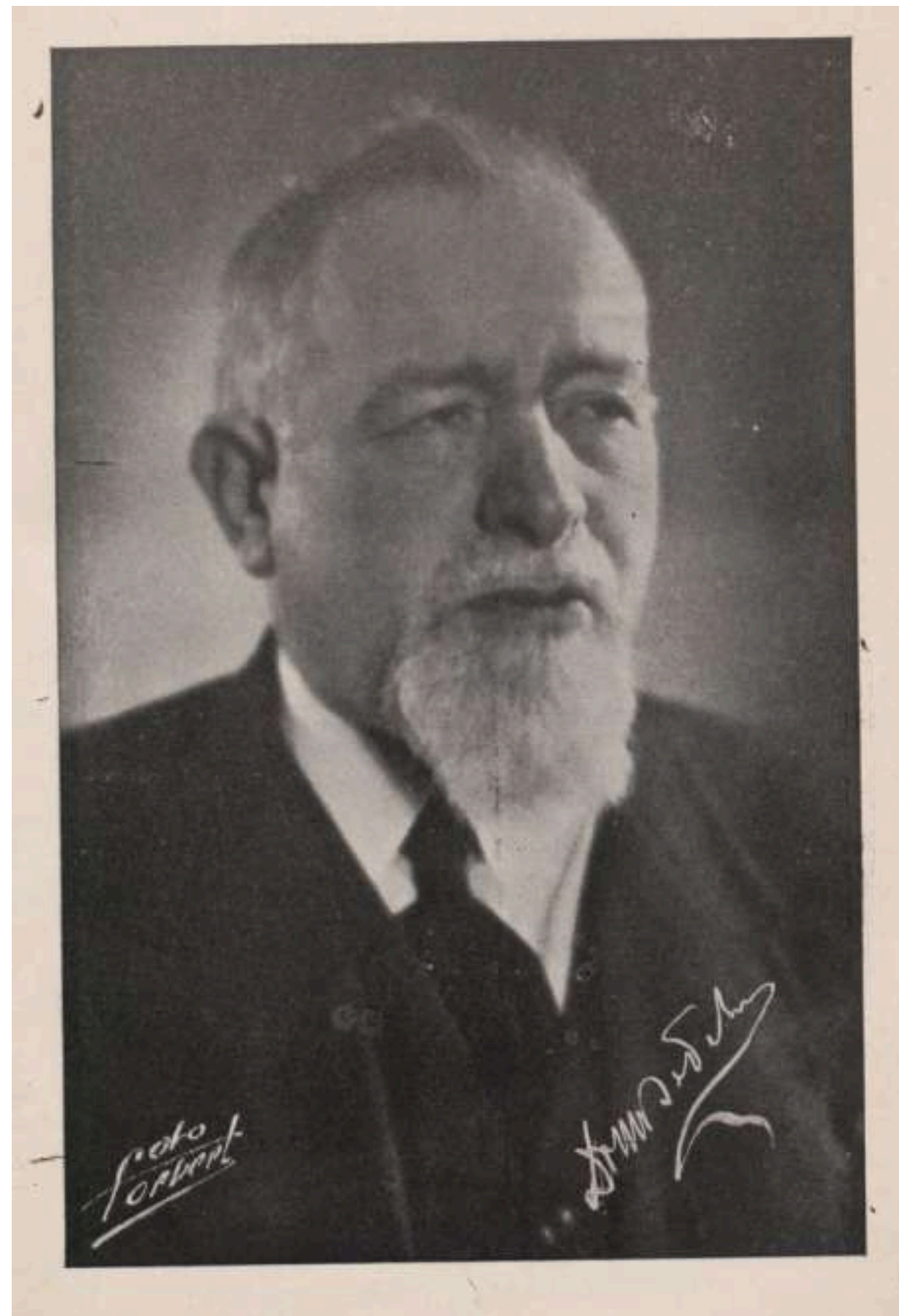

Cykl wykładów dofinansowany ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Wykłady wyrażają jedynie poglądy autora i nie mogą być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Fundacja
im. prof. Mojżesza Schorra

MAJER BAŁABAN [1877-1942]

FAKTY Z ŻYCIA

urodził się we Lwowie, w rodzinie, która dbała o jego tradycyjne wychowanie - uczęszczał do chederu

1895 rok – wstępuje na wydział prawniczy Uniwersytetu Jana Kazimierza - naukę jednak przerywa i wyjeżdża do Glinian, gdzie pełni funkcję nauczyciela

1900 rok - wraca do Lwowa i obejmuje posadę nauczyciela w szkole powszechnej im. Czackiego

EDUKACJA

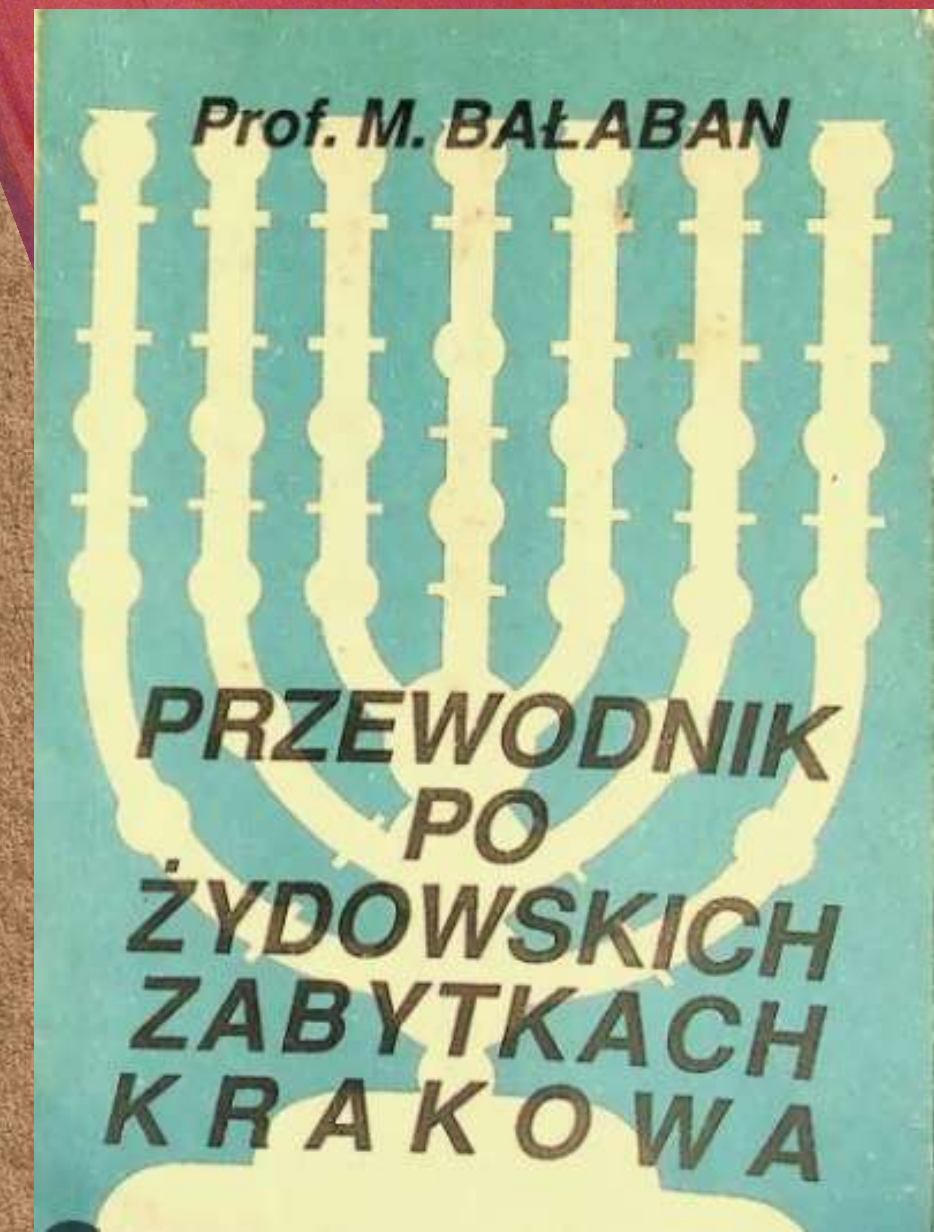
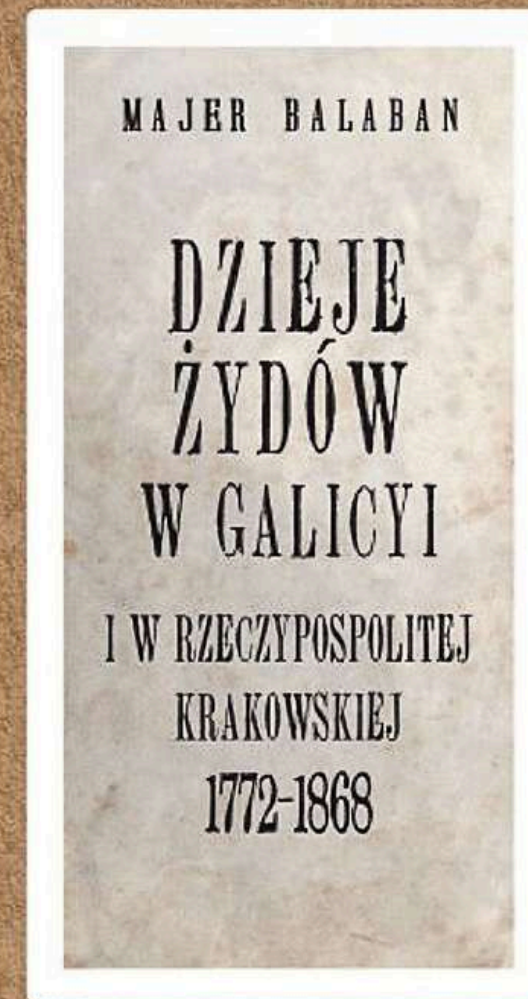
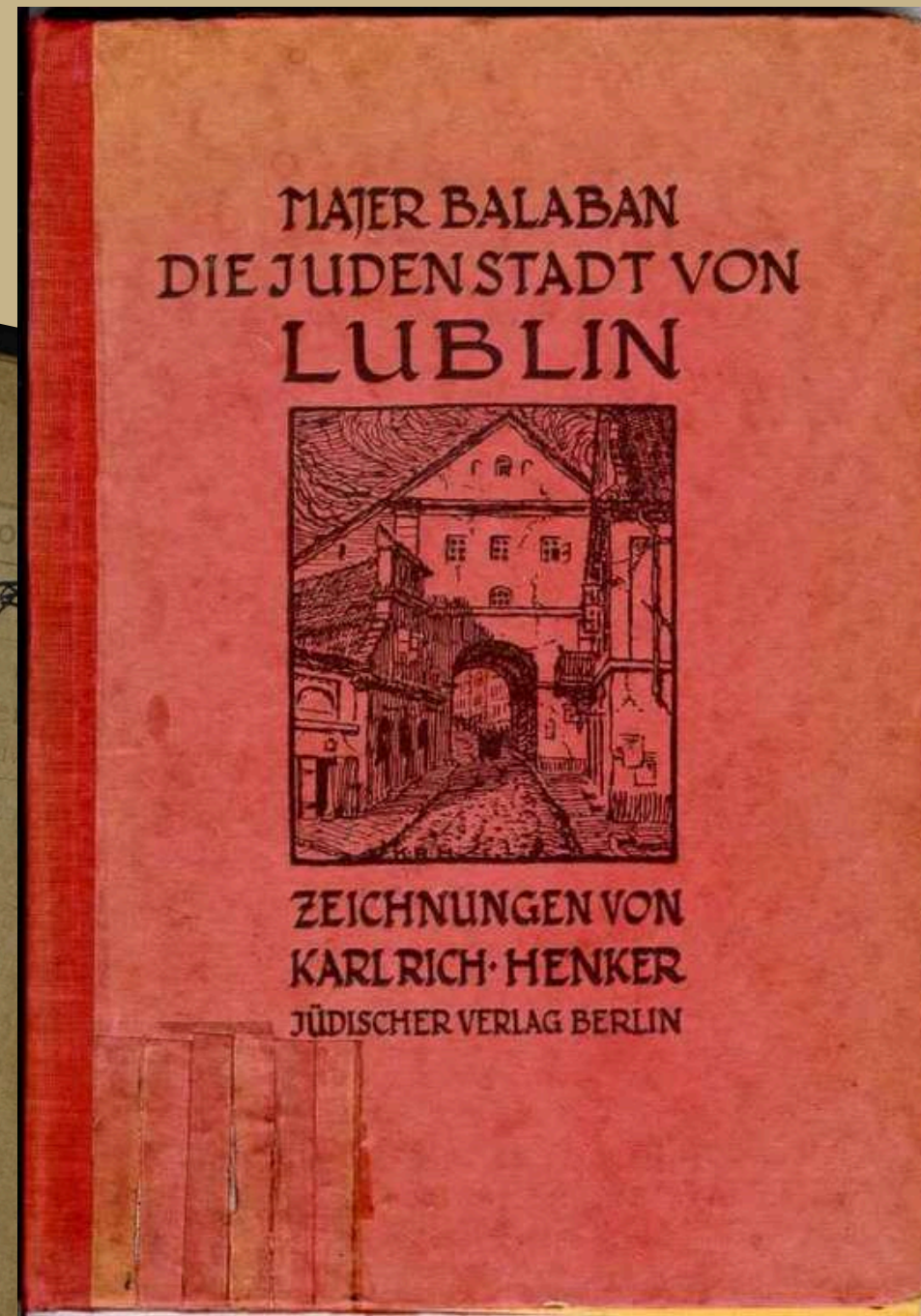
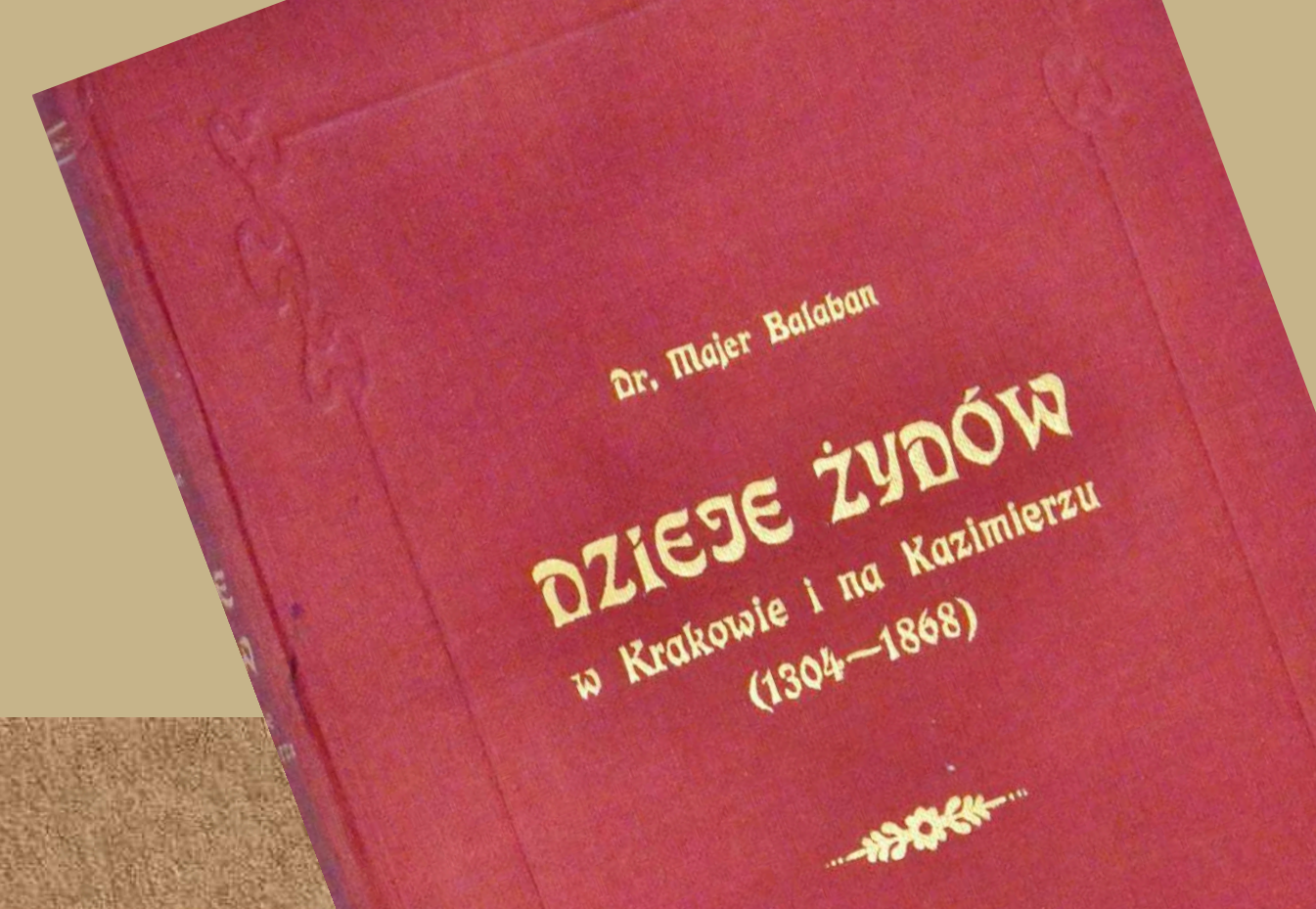
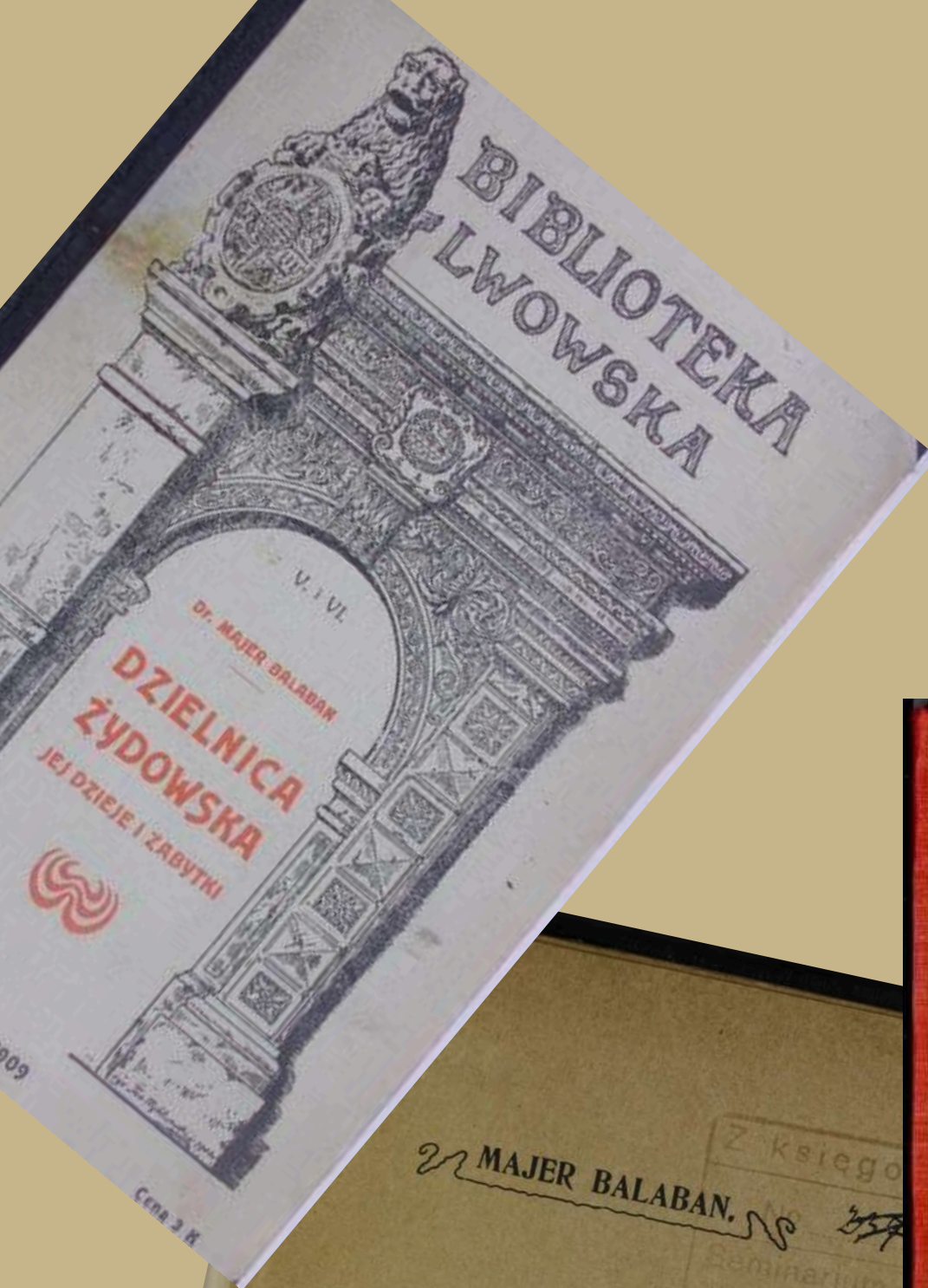
1902 rok - zmienia kierunek studiów - z prawa na filozofię (sekcja historii)

Gdy na skutek złych warunków materialnych byłem zmuszony przerwać na pewien czas studia i pracować jako nauczyciel w jednym z miasteczek galicyjskich, dowiedziałem się, że pan miasta sprowadził z innego majątku swego potężną bibliotekę do naszego miasteczka. Zaangażowałem się rychło u administratora dóbr dla uporządkowania tej biblioteki i w niej spędzałem cały mój wolny czas od pracy szkolnej. Okazało się jednak, że administrator nie był zadowolony z mojej pracy, gdyż zamiast porządkować, czytałem po kolei wszystko, co się tam znajdowało (było tam dużo pamiątek i monografii historycznych) i od tego czasu zdawałem sobie wyraźnie sprawę z moich zamiarów do historii Polski, a pośrednio i do historii Żydów w Polsce.

fragment wypowiedzi Bałabana zamieszczony w *Księdze Jubileuszowej dla uczczenia sześćdziesięciolecia profesora Majera Bałabana*

1904 rok - uzyskał tytuł doktorski

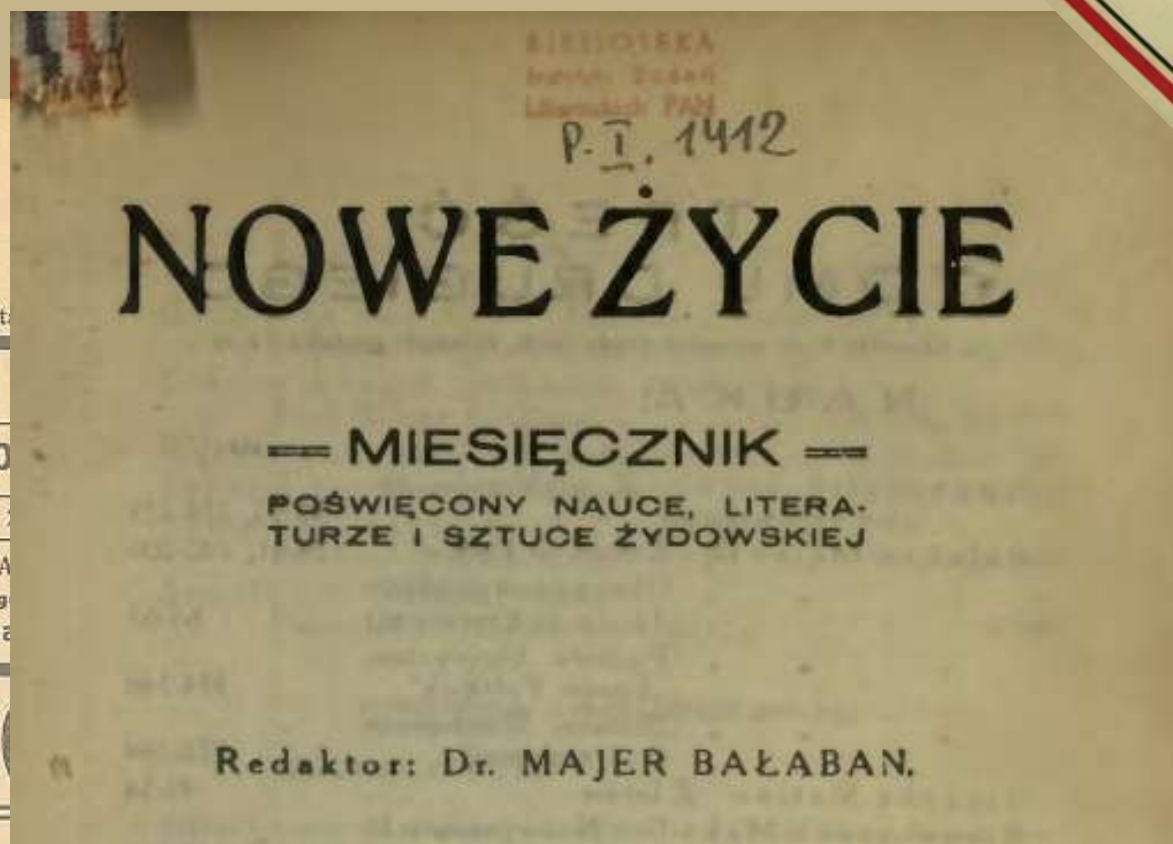
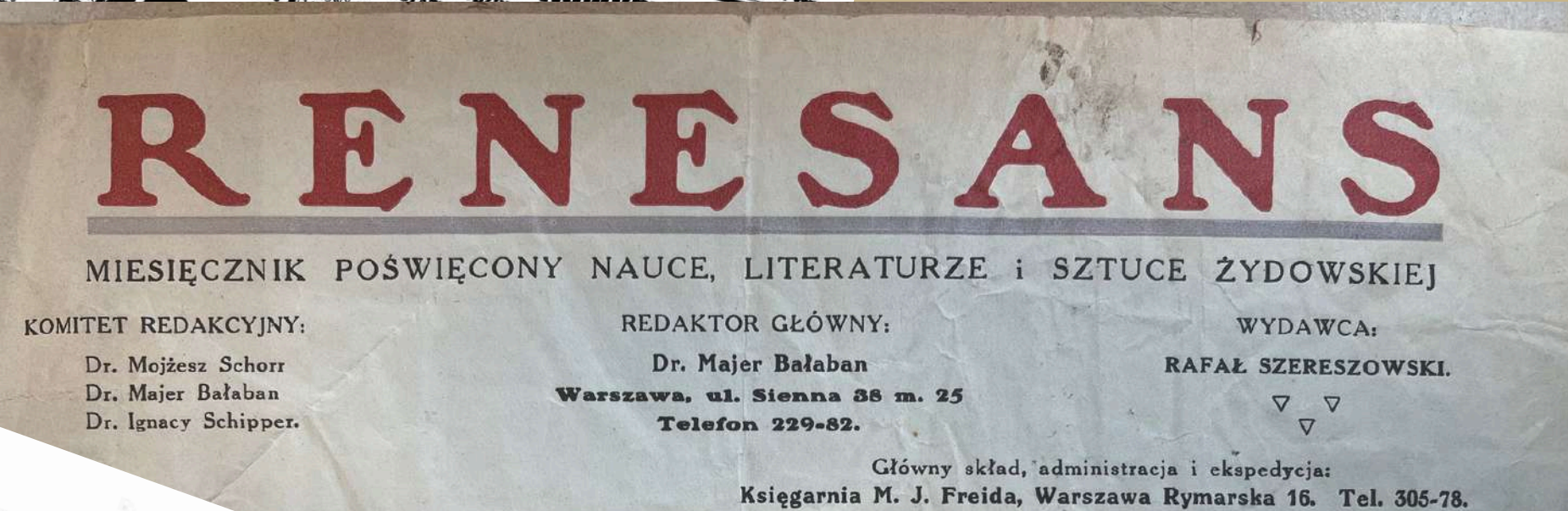
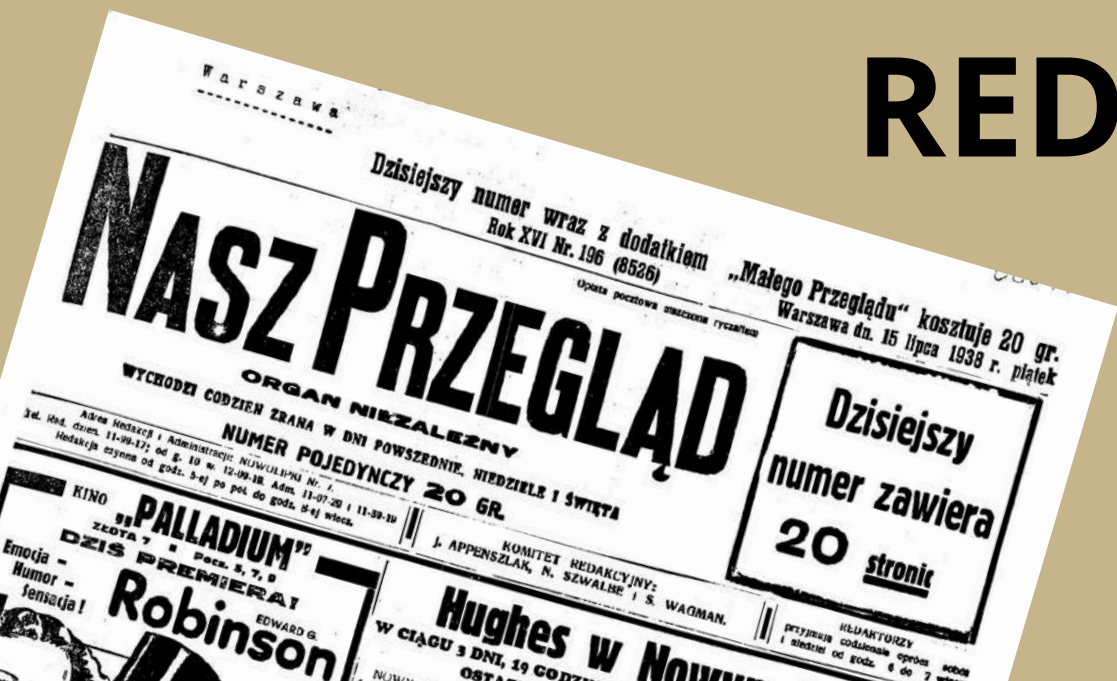
HISTORYK

REDAKTOR I PUBLICYSTA

1902 rok - pierwszy artykuł
1924 rok - redaktor główny
miesięcznika "Renesans", pracował
w redakcji gazety "Wschód",
wydawał miesięcznik "Nowe Życie".

Pisywał też do "Naszego Przeglądu"
i prasy jidyszowej jak "Der Tog", czy
"Hajnt" oraz hebrajskiej "Ha-cfiry"

WOJSKO

Jak pisze o nim prof. Mojżesz Schorr:

Prof. Bałaban pełnił służbę wojskową (1916—1918) w okupacji austriackiej w Lublinie — to druga chlubna karta zasług życiowych wobec wychowania i kształcenia dwóch pokoleń

Synagoga wojskowa w Lublinie
rabin wojskowy dr Bałaban
z kantorem i grupą żołnierzy.
Zbiory Muzeum w Wiedniu

RABIN

1918 rok – wygłasza kazania w częstochowskiej Synagodze

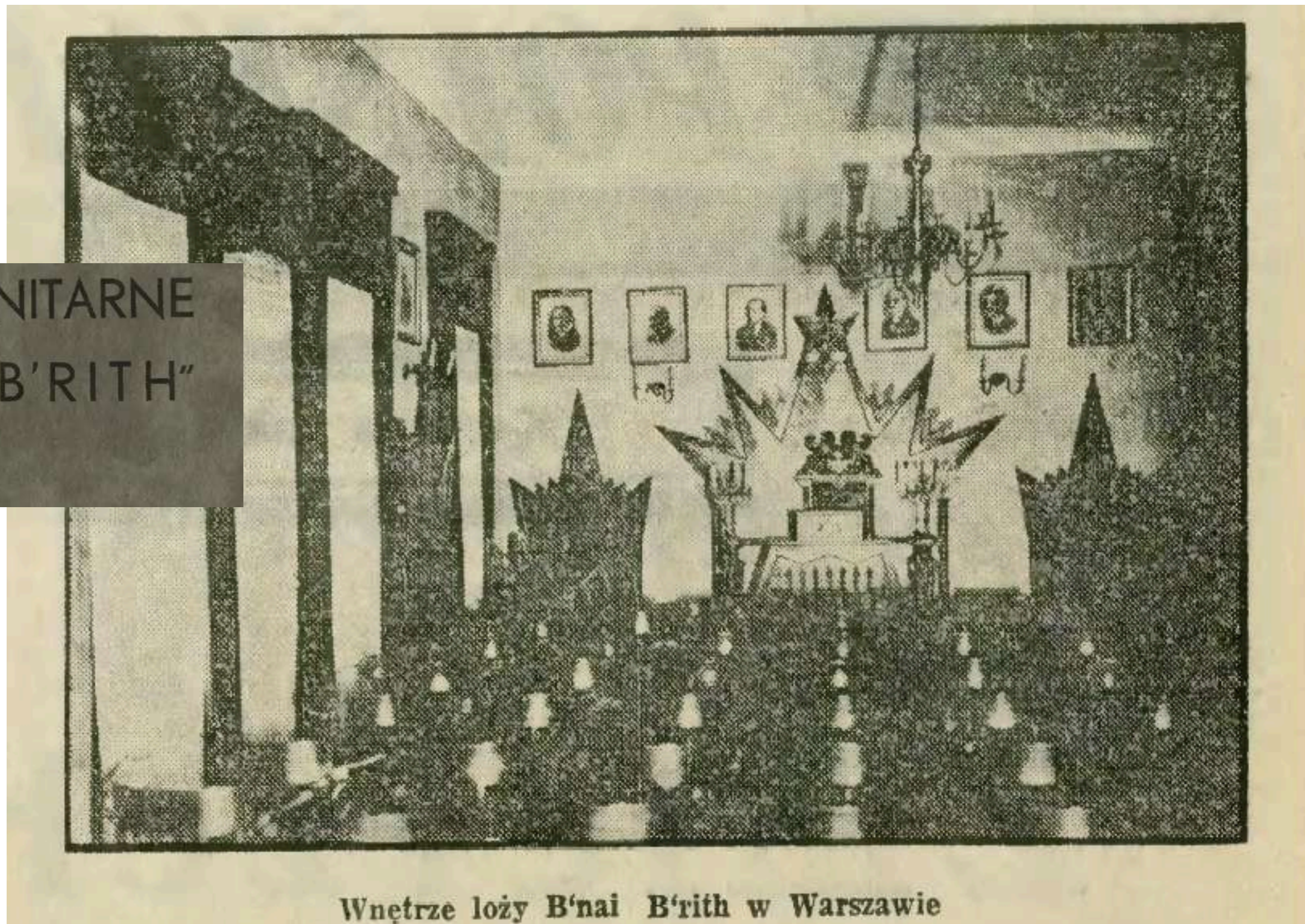

WARSZAWA

1920 rok – przenosi się do Warszawy

1922 rok

STOWARZYSZENIE HUMANITARNE
„BRATERSTWO – B'NEI-B'RITH”
W WARSZAWIE

Wnętrze loży B'nai B'rith w Warszawie

dyrektor gimnazjum „Ascola”
rektor Seminarium Rabinicznego „Tachkemoni”

Handwritten notes in the bottom left corner, including "KZK/K2 2/44" and a large, stylized signature.

Handwritten signature in the bottom center, appearing to be "M. Bałaban".

SEMINARJUM
RELIGIJNO-ZYDOWSKIE
„TACHKEMONI”
(WYŻSZA UCZELNIA)
(założone na podstawie statutu wydanego przez
Ministra W. R. i O. P. (Dziennik Urzęd. Nr. 14 z 1919 r.).
Warszawa, Grzybowska 19. Tel. 275-39.)

Warszawa, dnia 20-go stycznia 1928

Nr 143/27/28

Do
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
MINISTERSTWO W. R. i O. P.
DEPARTAMENT WYZNAŃ
w miejscu.

W ślad za swymi dotychczasowymi ustnymi relacjami donoszę niniejszem, że:

I. od dnia 18-go b.m. nauka Talmudu odbywa się już regularnie we wszystkich klasach naszego Zakładu. Aż do dalszego zarządzenia objęli naukę: w klasie VI - nauczyciel naszego Zakładu, rabin Szrajbman, w kl. VII i VIII - nauczyciel naszego Zakładu, rabin Blumenfeld. Tenże ostatni będzie głównym egzaminatorem z Talmudu i Szulchan Aruchu przy egzaminie rabinackim tegorocznej klasy ósmej w czerwcu 1928.

II. egzamin rabinacki /część judaistyczno-talmudyczna egzaminu kwalifikacyjnego/ dla absolwentów zeszłorocznej klasy VIII wyznaczaliśmy, w porozumieniu z b.dyrektorem nauk judaistycznych naszego Zakładu, rabinem Kahane na dzień 6-go lutego b.r., o godz. 5 pp. Egzaminować będą dwaj rabini okręgowi Gminy Warszawskiej: wyż wspomniany rabin Kahane i rabin Michelson.

Równocześnie zawiadomiłem o tem JWPana Wizytatora Jezierskiego.

Dyrektor Seminarjum:
Dr. M. Bałaban

Archiwum Akt Nowych

Współzałożyciel i członek zarządu Towarzystwa Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego

1922 rok

Otwarcie Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie

INSTYTUT NAUK JUDAISTYCZNYCH

Inauguracja roku szkolnego 1932/1933 w Instytucie Nauk Judaistycznych, w Sali Towarzystwa Bnej Brit;
w drugim rzędzie od prawej profesorowie: Edmund Stein, Jakub Kahan; Tadeusz Kotarbiński, jako przyjaciel Instytutu;
Mojżesz Schorr, Markus Braude, Majer Bałaban, Abraham Weiss i Samuel Atlas

M. Rawicz

Prof. Majer Bałaban

Profesor Bałaban jest najbardziej gadatliwym Żydem, wybrany causeur wybranego narodu. Gdy go spotykasz na ulicy w zimie, to zmarzniesz, gdy pada deszcz, to się zaziębisz, gdy słońce świeci, to się opalisz jak murzyn — do końca rozmowy. Gdy rozpoczynasz rozmowę telefoniczną z profesorem, nie skończy się ona dopóki nie zostanie przerwana przez centralę telefoniczną... Najbardziej zdumiewającym jest to, że rozmowa jest zajmująca. Po trzech zdaniach — już tkwisz w jakimś punkcie historii Żydów w Polsce — a wszystkie zakątki tej historii słyszy i widzi Bałaban jak żywe przed sobą. On mi raz opisał scenę inkwizycyjną Żyda, oskarżonego o mord rytualny, scenę w podziemiu — to jeszcze dziś ciarki przechodzą mi po skórze. Akurat wrócił wtedy z archiwum i akurat wyczytał scenę w dokumentach, i akurat miałem wtedy do niego zadzwonić... I jak mówi, to mówi w trzech językach jednocześnie, po polsku, po niemiecku i po żydowsku — wszelkie pointe'y wypadają u niego zawsze po żydowsku.

Uczniowie uwielbiali go. Pewien słuchacz - aryjczyk, stale przynosił mu kwiaty.

Student - Meir Bosak - o Bałabanie:

Kochał życie w jego najdrobniejszych szczegółach. Z tej miłości życia wypadło u niego wszystko plastycznie, czasem do trywialności. Raz, na wykładzie, mówił: „Wyobraźcie sobie, że mój brzuch (a ten był wcale pokaźny) jest kulą ziemską....”

Humoru nigdy nie tracił. Był sercowo chory. Pewnego razu, po ciężkim ataku serca, w czasie którego byłem obecny, leżał na kanapie ciężko oddychając. Już mu się polepszyło, a było już późno w nocy, kiedy chciałem wrócić do siebie. On jednak prosił mnie, szeptając: „Zostań jeszcze trochę, ja już nie będę dziś jadł, zjedz więc moją kolację, niech sobie nie zaoszczędzą na mojej chorobie...”

Kochał życie i poprostu bawił się nim, jak aktor na scenie, który nawiązuje kontakt z widownią i obie strony bawią się sobą, jakby rzucały sobie nawzajem pi-ki w grze. Takim był na ambonie kaznodzieją, gdzie wyżywał się w napuszonych mowach, jakgdyby świadomie kształtował ducha duszę słuchaczy, jak kształtuje się glina.

1936 rok – kończy habilitację,
następnie jako profesor
wykłada historię Żydów na
ówczesnym Uniwersytecie
Józefa Piłsudskiego (obecnie
Uniwersytet Warszawski)

PROF. DR. MAJER BAŁABAN
DOCENT UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

1937 rok - Wzajemna Pomoc Studentów Żydów
Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego ufundowała
stypendium imienia Bałabana

1929 rok

W SYNAGODZE.

W drugi dzień świąt poszłam z tatusiem do synagogi na Twardą.

Już kilka razy tatuś chciał mnie zabrać, ale nie chciałam. Wstydziłam się koleżanek, bo raz byłam już ubrana i miałam pójść, a tu przyszła koleżanka i mówi:

— Ty idziesz do synagogi? Tam przecież tylko chłopcy, a nie dla dziewcząt. Chodźmy lepiej do ogrodu.

Teraz kiedy tatuś mi się pytał, powiedziałam, że pójdę.

W bramie stał policjant. Każdy pokazywał bilet. Tatuś miał bilet.

Kiedy weszliśmy, modlitwa była już zaczęta. Najbardziej odznaczał się jeden silny głos. Obeszłam całą salę, ciekawie wszystko oglądając. Było bardzo ładnie. Potem usiadłam blisko kantora, żeby dobrze słyszeć. Obok kantora siedzą dwaj pomocnicy.

Potem wyjęto Torę. Kantor przechodził między ławkami, i wszyscy całowali świętą księgę. Ja uczyniłam to samo.

Między modlącymi się był nasz słynny profesor Bałaban. Jeszcze go nigdy osobiście nie widziałam. Właśnie kiedy pocałowałam Torę, profesor Bałaban uśmiechnął się do mnie, ten nasz słynny historyk. Słowem jestem zadowolona, że poszłam do synagogi.

Henia z Twardej.

SYNAGOGA NOŻYKÓW

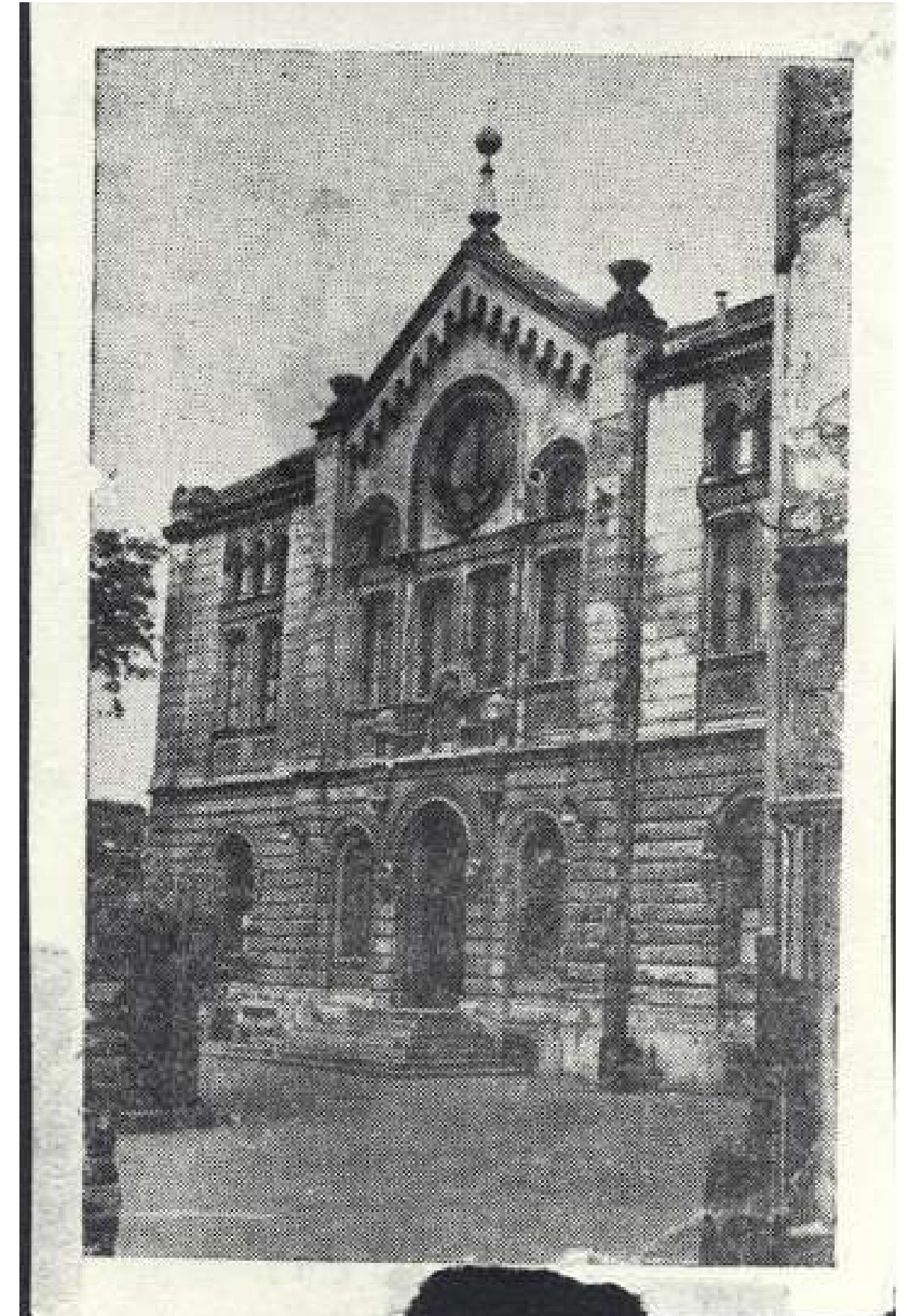

19 listopada 1935 rok - przemowa Bałabana w Synagodze

Nożyków:

podczas modlitwy porannej w szabat miał wielką przemowę o budowaniu ziemi Izraela i Keren Hajesod. Bałaban, który ostatnio wrócił z długiej podróży przez Erec Izrael podzielił swój referat na 3 części:

- 1. historyczny przegląd Ziemi Izraela*
- 2. nowa Ziemia Izraela*
- 3. duża rola Keren Hajesod w odbudowie Erec Israel*

"Hajnt", 1935 rok

GMINA A UROCZYSTOŚCI 3 MAJA

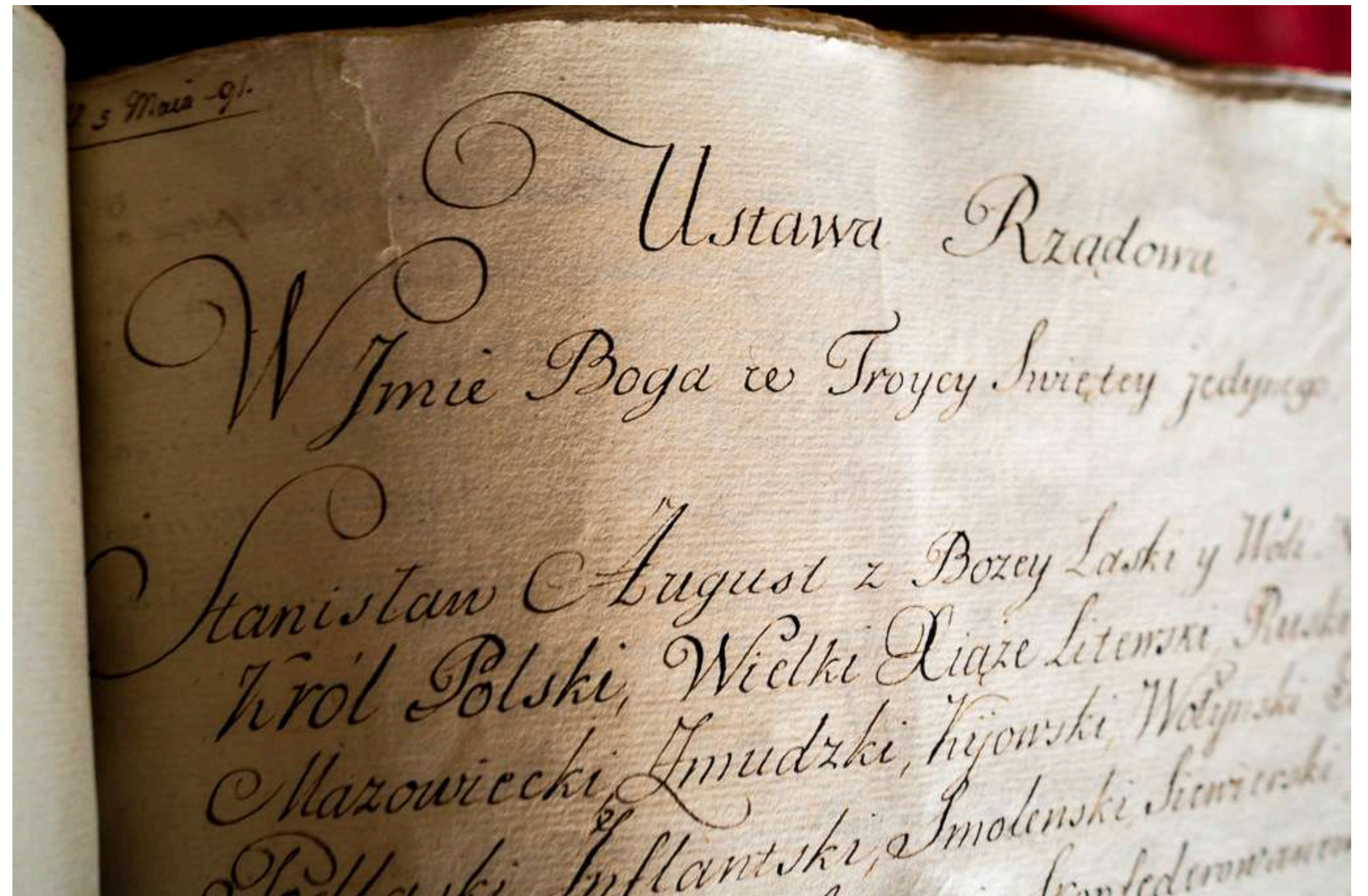
W dniu święta narodowego 3 maja, biu-
ra Gminy Żydowskiej oraz wszelkie jej in-
stytucje były nieczynne. Gmach był pięk-
nie udekorowany oraz iluminowany.

Na wielkiej Rewii Wojskowej, która od-
była się w obecności Pana Prezydenta Rze-
czypospolitej, prof. Ignacego Mościckiego,
znajdowali się również przedstawiciele
Gminy Żydowskiej w Warszawie z preze-
sem Maurycym Mayzlem na czele.

W synagogach gminnych odbyły się spe-
cjalne nabożeństwa z udziałem przedstawi-
cieli Gminy. W synagodze Nożyka wygłosił
kazanie prof. dr Majer Bałaban, w Wiel-
kiej Synagodze Praskiej — rab. J. Zylber-
sztejn. Na nabożeństwie w synagodze Im.

źródło: "Głos Gminy Żydowskiej" 1938 rok, nr 5

Nożyka reprezentował Gminę Wyznaniową
Żydowską prezes Maurycy Mayzel.

fragment Konstytucji z 3 maja 1791 roku

NIE SAMĄ NAUKĄ ŻYJE CZŁOWIEK...

Majer Bałaban z aktorami
i dyrektorem Teatru
"Nowości", 1939 rok,
Iwonicz- Zdrój

אצראפלאן

אווירון לצבא הפולני — מתנה הנוער היהודי

LOTNISTO ŻYDOWSKIE.

Młodzież żydowska ofiarowuje armii polskiej samoloty.

אויפן פלופלאן — רעכטס פראָפ. מ. באלאבאן
Na lotnisku z prawej — prof. M. Balaban
על מיטל — קינדער: פראָפ. מ. בלבו.

1938 rok

Pocieszajcie! Pocieszajcie mój Naród!

Fragment kazania wygłoszonego
przez Majera Bałabana 14 marca 1940 roku
w Synagodze Nożyków

maj 1941 roku - władze niemieckie zezwalają na otwarcie trzech synagog: Wielkiej Synagogi, Moriach i Synagogi Nożyków. Rabinem i kaznodzieją synagogi Nożyków zostaje prof. Majer Bałaban.

Uroczyste otwarcie synagogi w getcie nastąpiło w Święto Rosz ha-Szana

lipiec 1942 roku - synagoga została ponownie zamknięta

ABRAHAM LEWIN

DZIENNIK

26.12.1942

Gminie, rozkazując jej, aby dała mu jakąś posadę. Został on, zdaje się, woźnym⁵⁴⁶ w Gminie. Służył dwa lata w armii.

→ Przedwczoraj o wpół do trzeciej w nocy zmarł nagle, na skutek ataku serca, uczony i historyk dr Majer Bałaban. Miał 65 lat, wyglądał jednak o wiele starzej. Resztki żydowskiej inteligencji przyszły mu oddać ostatni hołd. Boże! Co za smutne i przygnębiające wrażenie wywarli na mnie ci ludzie przybyli na pogrzeb. Po pierwsze – przyszło ich bardzo mało. Stwierdziłszy ponad wszelką wątpliwość, że została nas mała garstka, dosłownie kilku ludzi. I po drugie – jak oni wyglądają! Jakie przygnębienie, jakie wyobcowanie widniały na twarzach tych ludzi!

Śmierć rabina Majera Bałabana

Majer Bałaban¹,
prof. tytularny uni-
wersytetu warszawskie-
go, wykładowca historii
Żydów w Polsce,
zmarł w Warszawie na
początku stycznia
1943 r.

XI 666 - 1

**DZIĘKUJĘ
ZA UWAGĘ**

Cykl wykładów dofinansowany ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wykłady wyrażają jedynie poglądy autora i nie mogą być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.